

FOLKLORE

Sobre la cançó tradicional

per Josep Pujol

Article extret de la seva plana web
<<http://joseppujol.lamevaweb.info>>

Il·lustració: Rocío Galindo

Com més antigues, anònimes, rurals i ingènues, millor. Així les volien les cançons tradicionals els folkloristes que, empesos per la vena romàntica i guiats per aquests criteris, trescaven per valls i muntanyes en la seva recerca i captura. Quines joies, doncs, el cicle de cançons del comte Arnau, per exemple, amb les seves arrels entortolligant-se amb les del país i la llengua en formació. De tan remotes, altres es perdien en la nit del temps. Sense rastre de la seva gestació, no pertanyien a ningú i per això ens pertanyen a tots. Melodies i lletres de creació col·lectiva, obra del poble -i tots som poble-, responien, responen i respondran a l'essència del país, a aquest poble que és sobretot la bona gent, gent del terròs que distingeix el bé del mal tan clarament com un paller d'una paller, perquè abans que el fum de les fàbriques no ho emboirés tot, el món era senzill i ordenat i la gent cantava amb veu serena, clara i sense renecs. Així era la cançó, arrelada fins al fons de l'ànima col·lectiva, atemporal però preindustrial en qualsevol cas, rural i cristiana, així eren les cançons populars, o així les volien considerar i així les seleccionaven i les escrivien.

Tot just ara, en aquest nostre present de descreguts, revisitem els mites i els prejudicis damunt els quals els folkloristes varen fer els seus aplecs de flors boscanes per mostrar-les a les generacions de granja que vindrien. Amb la distància se'ns apareixen més intencionades les seves seleccions i els seus oblits, els seus rebuigs, les recerques desateses. Les cançons eròtiques o les políticament incorrectes, les que usen registres lingüístics no prou modèlics encara ara es recuperen, malgrat el sedàs espès pel qual foren passades. En canvi, menys càndids i menys espontanis apareixen, per exemple, els goigs del barroc, on trobem una pietat dirigida per clergues lletraferits que adopten un to narratiu, didàctic, proper i literàriament molt eficaç per adreçar-se a peregrins i devots: el lloretenc Felip Gibert amb els seus "Triomfs a Sta.

Cristina” (s. XVI); els goigs dedicats a St. Feliu pel rector de Parlavà, Bernat Cabaieu (1618); o els coetanis de St. Ferriol, escrits pel rector Antoni Casanova.

Alguns dels esforços dels etnomusicòlegs actuals consisteixen en exercicis de contextualització històrica de cançons que es voldrien més aviat intemporals i ennuvolades. Recentment, el Grup de Recerca Folklòrica d'Osona ha editat *Cançons de la Història de Catalunya* (Ed. Farell, 2004), on es recuperen cançons –la majoria, de transmissió exclusivament oral- que il·lustren i comenten determinats fets històrics, moltes de les quals s’havien escapat del caçapapallones d’altres antòlegs. Una altra cançó del bandoler Serrallonga dóna una versió en primera persona del bandolerisme del XVII; al mateix segle, a un romanç que du la notícia de la crema de l’església de Riudarenes pels terços castellans se li ajunta la melodia d’una picant cançó de segadors i comença a rodar el que, segles a venir, esdevindrà l’himne nacional. D’entre les de les terres gironines, “Girona està sitiada” i “Malaparte” evocuen la Guerra del Francès, i “La crema de Ripoll” recorda els fets bèl·lics de la vila durant la primera Guerra Carlina. Situades en el seu context, apareixen menys innocents, sotmeses a certs interessos polítics i socials, amb un determinat origen i determinades transformacions en el temps, però no pas per això perden el seu poder de fascinació, ans al contrari.

Agost 2005